

Església de Santa Maria Magdalena del Pla

El Pla del Penedès

Ubicació

Comarca: Alt Penedès
Lloc/Adreça: Plaça Major, s/n
Emplaçament
Alçada: A l'est de la Plaça Major.
218,2

Coordenades:

Latitud: 41.41767
Longitud: 1.7128
UTM Est (X): 392430
UTM Nord (Y): 4585924

Classificació

Número de fitxa 08164 - 11
Àmbit: Patrimoni immoble
Tipologia Edifici
Estil / època: Medieval Romànic Modern Contemporani
Segle XI
Estat de conservació Bo
Protecció Legal
Observacions protecció: BCIL, Element E-1 N.subsidiàries planejament (DOGC 1728 i 5025)
Número inventari 1753-I, Catàleg Patrimoni Cultural Català
Generalitat i altres inventaris
Accés Fàcil
Ús actual: Religios
Titularitat Privada
Titular: 2561613CF9826S
Autoria de la fitxa Josep Font i Piqueras
Data de registre de la fitxa: ds., 08/04/2017 - 02:00

Descripció

Església parroquial del Pla de Penedès, edifici d'origen romànic, del segle XI, que ha estat objecte de múltiples reformes que han configurat l'aspecte actual.

El temple és de planta pseudo-basilical, amb tres naus, la nau septentrional més curta que les altres, resultat de l'ampliació de l'església original, de creu de llatina, amb successives capelles. L'edifici s'orienta en sentit SW-NE, amb la façana principal situada al sud-oest, on hi ha l'accés, enfront la Plaça Major.

La façana principal, és obra de la segona meitat del segle XIX (1869-1870), avui dia amb el parament pintat de blanc i originalment de carreus vistos, col·locats al trencajunt. Presenta un portal d'arc de mig punt, amb guardapols, en el timpà del qual hi ha un mosaic que representa un cep damunt el que hi ha un crismó, tot voltat pel text evangèlic "jo sóc el cep, vosaltres sou els sarments". Es tracta d'un refacció de l'accés principal datada de l'any 1970 (QUERALTÓ, 1994:69). Anteriorment el portal era de llinda, sense arc i timpà, sobre el qual hi havia una capelleta, probablement dedicada a Santa Magdalena. Les portes de l'edifici són les originals de la reforma del segle XIX i presenten la llegenda, incisa, "Año 1869". Damunt el portal hi ha una rosassa amb un vidrat recent, obra d'una artista vinculada al municipi. La façana és coronada per un cornisa motllurada i amb dentellons.

El lateral septentrional reflecteix l'ampliació parcial del transsepte, que constitueix part de la nau lateral, reduïda i que no comprèn tota la longitud de l'església. El front de façana corresponent a la nau central és pintada de blanc, mentre que el corresponent a la nau lateral mostra els paraments descoberts. Aquests indiquen, com a mínim, dues ampliacions del transsepte romànic. El frontis encarat al sud-oest presenta una rosassa florada, sota del qual hi ha una fornícula, obrada en un carreu, amb la Verge de Montserrat, capelleta col·locada l'any 1970. En el front encarat al nord existeix una finestra, potser d'origen romànic, reformada. Sota la finestra, el parament visible sembla ser l'original de l'edifici.

La façana meridional presenta també dos rosetons, obrats en reformes d'època contemporània, i dues petites finestres en les extrems. La façana oriental, que correspon a la capçalera, no és visible degut a que se li adossen de diversos immobles que tenen l'accés per l'Avinguda Anselm Clavé. La capçalera sembla està decorada amb bandes llombardes i arcuacions cegues.

Exteriorment destaca el campanar, col·locat singularment damunt el cimbori. Data d'entre els segles XVI i XVII i és de planta rectangular, coronat per una balustrada. Assoleix una alçada de 22,5 m i disposa d'un rellotge a la façana sud-oest, dues finestres a la cara oposada i una única finestra en les restants.

Respecte l'interior de l'església, la nau central és de volta de canó, reforçada per arcs torals. Damunt l'accés hi ha el cor, datat de l'ampliació del segle XIX. El creuer és amb cúpula semiesfèrica, reforçada mitjançant trompes a les arestes. L'absis central és original del segle XI, de quart d'esfera, amb tres finestres de doble esqueixada, obrades amb carreus de travertí. En la restauració realitzada entre els anys 1970 i 1973 (QUERALTÓ, 1994:72) es van descobrir restes de pintures romàniques, amb motius geomètrics, en l'intradós d'aquestes finestres, avui conservades al lloc. En aquest absis hi ha l'altar major, de pedra, sobre el qual, des de l'arc triomfal, hi penja una creu metàl·lica amb la figura del Sant Crist. En els brancals del mateix arc hi ha les imatges, tallades en fusta, de Sant Senén i Sant Abdó (Sant Nin i Sant Non), patrons del poble.

Observacions:

És interessant el mecanisme del rellotge del campanar, recentment restaurat (2016) i instal·lat a la nau septentrional de l'església. El rellotge va ser col·locat l'any 1884, juntament amb el parallamps, encara existent.

A la dreta de l'església (sud-est) hi havia hagut l'antic cementiri, en ús fins passat el 1860.

És interessant el mecanisme del rellotge del campanar, recentment restaurat (2016) i instal·lat a la nau septentrional de l'església. El rellotge va ser col·locat l'any 1884, juntament amb el parallamps, encara

existent (QUERALTÓ, 1994:49).

A la dreta de l'església (sud-est) hi havia hagut l'antic cementiri, en ús fins passat el 1860 (QUERALTÓ, 1994:50).

Després de la Guerra Civil la missa diària es feia a la nau lateral nord, ja que els feligresos romanien la major part del dia treballant a les vinyes. S'utilitzava només l'altar major els diumenges i els festius. Per Sant Sebastià hi havia molta devoció; l'església estava plena (informació facilitada pel Sr. Arcadi Ferrer Llop).

Cont. Descripció: La nau sud s'inicia amb el baptisteri, construït en la reforma del segle XIX, protegit amb una reixa de ferro que duu forjada la data de "1870". Segueix la nau amb un espai dedicat a una imatge de Sant Antoni, continuant per un següent amb tres capelletes amb les imatges de Sant Sebastià, Santa Magdalena, al centre, patrona del poble, i Santa Llúcia. En el transsepte la reforma realitzada l'any 1597 va fer desaparèixer l'absis sud per a la construcció de la sagristia. En el mur hi ha una fornícula amb dos reliquiaris, un de Santa Magdalena i un de Sant Sebastià.

La nau nord conserva l'absis romànic, de quart de volta, amb una petita finestra central, de doble esplandit. L'absis disposa d'un altar on hi ha un reliquiari de metall, amb crismó, i en el transsepte hi ha una talla de Sant Josep. Segueix la nau amb la capella dedicada a la Mare de Déu del Roser, amb un retaule que duu la data de 1849, un darrer espai on hi ha una capelleta amb la figura de Sant Isidre i en el que recentment (2016) s'hi ha instal·lat la maquinària del rellotge del campanar, restaurada.

Història

La primera referència documental que esmenta l'església data de l'any 1080 i correspon a una donació a Sant Cugat del Vallès de terres dels termes de Lavit, Subirats, Vallmoll i Santa Maria del Pla. El document es conserva al Cartulari de Sant Cugat, on hi ha també un segon document, de 1125, que fa referència també a l'església de Santa Maria del Pla (QUERALTÓ, 1994:30 i següents). Existeix però un document de 1144, una dotalia de Santa Maria de Lavit, que remet a una dotalia anterior del bisbe Guislabert, d'entre els anys 1035 i 1062, que cita Santa Maria del Pla, fet que pot ser considerat la primera referència explícita de l'església, malgrat que indirecta (LLORAC 2015:188). En el monestir de Solsona es conserven també interessant documentació referent a l'església de Santa Maria, destacant unes donacions dels anys 1088, 1099 i 1103. I a l'Arxiu Diocesà de Barcelona un Benefici de 1366-1369 que esmenta la "Ecclesia Stae. Mariae Magdalenaee de Plano" (QUERALTÓ, 1994:36).

La primera referència documental que esmenta l'església data de l'any 1080 i correspon a una donació a Sant Cugat del Vallès de terres dels termes de Lavit, Subirats, Vallmoll i Santa Maria del Pla. El document es conserva al Cartulari de Sant Cugat, on hi ha també un segon document, de 1125, que fa referència també a l'església de Santa Maria del Pla (QUERALTÓ, 1994:30 i següents). Existeix però un document de 1144, una dotalia de Santa Maria de Lavit, que remet a una dotalia anterior del bisbe Guislabert, d'entre els anys 1035 i 1062, que cita Santa Maria del Pla, fet que pot ser considerat la primera referència explícita de l'església, malgrat que indirecta (LLORAC 2015:188). En el monestir de Solsona es conserven també interessant documentació referent a l'església de Santa Maria, destacant unes donacions dels anys 1088, 1099 i 1103. I a l'Arxiu Diocesà de Barcelona un Benefici de 1366-1369 que esmenta la "Ecclesia Stae. Mariae Magdalenaee de Plano" (QUERALTÓ, 1994:36).

Les restes romàniques de l'església poden datar-se d'entre els segles XI i XII, probablement l'edifici de mitjan segle XI i les pintures de la segons meitat del segle XII. La temàtica geomètrica de les pintures és similar a les de Sant Joan de Boí i de Sant Pere de Sorpe (LÓPEZ, 2005:48).

Hom coneix que antigament hi havia una capella dedicada a Sant Joan, esmentada a inicis del segle XV i referenciada encara a finals del XVI (LLORAC 2015:191) La primera ampliació de la que es té coneixement de l'església romànica data de l'any 1597, quan s'amplia la nau central i es construeixen les capelles del Santíssim i de la Mare de Déu del Roser. També és el moment en que presumiblement es

construeix la sagristia, anul·lant l'absis meridional. La segona reforma important es la realitzada entre els anys 1869 i 1870, en la que s'amplia de nou la nau central i les laterals, construint el baptisteri i la nova façana, obres realitzades després d'una vista pastoral del bisbe de Barcelona, Jaume Català i Albora, que dóna compte de les reduïdes dimensions del temple en proporció a la quantitat de feligresos (QUERALTÓ, 1994:66 i següents).

L'any 1824 es van beneir dues campanes, que foren espoliades durant la Guerra Civil i posteriorment reposades per dues de noves, una l'any 1941 i l'altra el 1942, la darrera fosa utilitzant les dues campanes del rellotge. L'any 1970 es va refer la portalada, coincidint amb les obres de restauració de l'interior realitzades entre 1970 i 1973, que van permetre descobrir les pintures i paraments romànics (QUERALTÓ, 1994:69). Per a la història de la parròquia cal remetre's als llibres "El Pla, històries de l'ahir i de l'avui" (1994), "El Pla del Penedès. Entre un mar de vinyes" (2011), i "El Pla del Penedès. Un municipi al cor de la comarca del Penedès històric" (2015), que la recullen excel·lentment.

Bibliografia

DIVERSOS AUTORS (2011): El Pla del Penedès. Entre un mar de vinyes, Ajuntament del Pla del Penedès-Edicions i Propostes Culturals Andana, SL.

LLORAC I SANTIS, Salvador (2015): El Pla del Penedès. Un municipi al cor de la comarca del Penedès històric, El Cep i la Nansa.

LÓPEZ I GÓMEZ, Annabel, (2005): "Els elements ornamentals dels conjunts pictòrics romànics del Penedès", Del Penedès, núm. 10, p.41-58.

QUERALTÓ SEGARRA, Pere (Coord.) (1994): El Pla, històries de l'ahir i de l'avui. Parròquia de Santa Magdalena del Pla del Penedès, Parròquia de Santa Magdalena.

